

Dr. sc. Ismar Velić , viši asistent

EU i nacionalne politike sve više potiču smanjenje otpada od hrane kroz porezne olakšice, donacije i edukaciju, što ima izravne ekonomske posljedice za poduzetnike i građane

Problem bacanja hrane nije samo etičko-ekološki izazov već je i pitanje zakonodavstva. Republika Hrvatska kontinuirano usklađuje vlastitu regulativu s europskim politikama radi jačanja pravnog okvira za sprječavanje nepotrebnog bacanja hrane. Takva regulativa ključna je za učinkovitu redistribuciju viškova hrane, potičući odgovornost proizvođača i fiskalne poticaje za donatore hrane. Međutim, takva redistribucija nije jednostavna, te mora biti djelotvorna, definirana jasnim pravilima i mehanizmima provedbe uz stalna unaprijeđena.

Podlogu za sve politike i strategije sprječavanja nastanka otpada od hrane čini Zakon o gospodarenju otpadom (*NN 84/21, 142/23*). Ovaj zakon propisuje obvezu sprječavanja nastanka otpada na samom izvoru, uspostavu sustava praćenja otpada od hrane te poticanje suradnje s organizacijama koje se bave donacijama hrane. Zakon izravno korelira s ključnim europskim aktima, naročito s Direktivom 2008/98/EZ o otpadu i Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2019/1597 kojima se definira zajednička metodologija mjerenje otpada od hrane. Ovime Hrvatska legislativno i praktično osigurava usklađenost sa standardima EU-a što omogućuje usporedivost podataka i djelovanja. Ključni strateški dokument koji objedinjuje napore u ovom području jest Plan o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane Republike Hrvatske za razdoblje od 2023. do 2028. (*NN 44/2023*). Planom se identificiraju prioritetna područja i postavljaju kvantitativni ciljevi smanjenja otpada od hrane. Dokument obuhvaća niz konkretnih akcija, uključujući jačanje međusektorske suradnje, obrazovne aktivnosti i digitalizaciju praćenja otpada čime osigurava strateški okvir za sustavnu prevenciju na nacionalnoj razini. U ovom smislu značajan je Pravilnik o uvjetima, kriterijima i načinima doniranja hrane i hrane za životinje (*NN 119/2015*), koji definira tko, kako i pod kojim uvjetima može donirati hranu. Pravilnik propisuje konkretne uvjete pod kojima se višak hrane može sigurno donirati, čime se sprječava njegovo prerano odbacivanje. Kroz jasno definirane kriterije i odgovornosti, omogućuje se sustavno preusmjeravanje viškova prema potrebitima, čime se doprinosi prevenciji nastanka otpada od hrane na izvoru.

Navedeni zakonski i strateški akti imaju izravne socio-ekonomske posljedice. Za poduzetnike oni znače mogućnost poreznih olakšica za donacije, smanjenje troškova zbrinjavanja otpada te jačanje održivog imidža u skladu s načelima društvene odgovornosti. Za građane, učinkovit sustav redistribucije hrane može značiti veću dostupnost donirane hrane kroz humanitarne kanale, ali i niže ukupne troškove života kroz stabilizaciju sustava opskrbe i smanjenje gubitaka.

Unatoč ambicioznom okviru brojni izazovi ostaju. Izvještaj ostvarenja Plana ukazuje na manjak podataka, fragmentiranu odgovornost između institucija i potrebu za jačom regionalnom provedbom. Kako bi zakonodavni okvir imao puni učinak, nužna je koordinacija svih dionika — od ministarstava do trgovaca i nevladinih organizacija. Nedostaci hrvatskog zakonodavstva u sprječavanju otpada od hrane dijelom se mogu pronaći u neobavezujućim strategijama i dobrovoljnom angažmana dionika. Neke zemlje poput Francuske u svoje zakonodavstvo integrirale su zabranu uništavanja jestive hrane i obavezno doniranje od strane velikih trgovaca pokazuju inicijativu i zakonodavnu obveznost. S mekšim ali

motivirajućim mjerama ističe se Italija koja „Gadda zakonom“ uvodi porezne poticaje i olakšice za poduzeća koja redovito doniraju prehrambene viškove, a Danska je učinkovito smanjila otpad kroz dobrovoljna javno-privatna partnerstva.

Uz sve zakonodavne okvire *potrebno je osvijestiti da smanjenje otpada od hrane nije samo izazov proizvodnje, prerade ili kuhinje, već ona započinje u promjeni ponašanja svakog pojedinca i u konačnici završava na svakom tanjuru.*

